

3. Strategije izbora selidbi u cilju povećanja paralelizma

Selidbe treba praviti uvek kada se povećava paralelizam na tragovima. Prva primena pravila o selidbama operacija zasnivala se na sledećim koracima:

- i. Uradi se lokalna optimizacija (paralelizacija) svih bazičnih blokova i na taj način dobije paralelizovan kôd pojedinačnih bazičnih blokova.
- ii. Zatim se pokušavaju selidbe operacija između bazičnih blokova, za sve operacije koje su na početku i kraju rasporeda za bazični blok.
- iii. Ako se izbacivanjem operacija iz rasporeda u jednom bazičnom bloku skraćuje raspored, a umetanjem tih operacija u drugi(e) bazični blok u već postojeći raspored ne produži trajanje bazičnog bloka u koji su premeštene operacije, obavi se selidba operacija.

Ovakav postupak je vrlo retko dovodio do selidbe operacija kojom se ubrzava izvršavanje na paralelnim mašinama. Ovde je takav naivan postupak iznet samo da bi se istakle mane.

Osnovne mane su sledeće:

- a. Lokalna optimizacija radila se bez ikakve informacije o potrebnim selidbama, a time su ograničavane kasnije selidbe.
- b. Lokalnom optimizacijom su se popunjavali resursi mašine u ciklusima, pa je postojala mala verovatnoća da će se ispuniti uslov iii.
- c. Posmatraju se samo susedni bazični blokovi, a ne ceo kôd, tako da se operacije mogu seliti samo između susednih blokova.

Potrebno je prodiskutovati stav c. Jednom preseljena operacija može u novom bazičnom bloku da postane kandidat za dalja seljenja, tako da operacija može da se preseli preko većeg broja grananja i spojeva, dokle god su zadovoljena pravila za semantički ispravnu selidbu kôda. Zbog male prosečne veličine bazičnih blokova, očigledno je da dobra globalna optimizacija mora da uključuje selidbe preko većeg broja grananja i spojeva – agresivnu optimizaciju. Opisani naivni početni pokušaji globalne optimizacije pomoću selidbi operacija dali su loše rezultate. Idealno bi bilo da selidba poveća paralelizam na svakom dinamičkom tragu kroz bazične blokove koji su učestvovali u selidbi.

Nešto bolji način da se odlučuje o selidbi je da se prvo lokalno posmatraju kritični putevi u dva susedna bloka i da se selidba obavi ako:

- a. Se skraćuje kritičan put u bloku iz koga se seli operacija.
- b. U svim ostalim blokovima se ne produžava kritičan put.

Primenom ovako jednostavnog pravila dobija se paralelniji kôd, ako se nakon toga radi lokalna optimizacija – npr. raspoređivanje po listi u svim bazičnim blokovima. Ovo je sigurno bolji postupak od prethodnog naivnog, jer lokalna optimizacija bazičnih blokova bar nije prethodila selidbama i zauzimanjem resursa ograničavala selidbe operacija između susednih bazičnih blokova. Međutim, i dalje ostaje mana da se posmatraju samo susedni bazični blokovi, a ne ceo kôd.

Potrebno je pronaći postupak kojim će se definisati kriterijumi višeg nivoa za pronalaženje selidbi koje dovode do optimizacije svih bazičnih blokova istovremeno. Da

bi se to postiglo, moraju se posmatrati duži dinamički tragovi i za njih definisati profitabilne transformacije (u smislu optimizacije jednog ili više tragova). Zbog velikog broja tragova, potrebno je po nekom kriterijumu definisati prioritete i od njih početi optimizaciju. Definisanje profitabilnih transformacija još je kompleksnije, jer transformacija profitabilna za jedan dinamički trag ne mora istovremeno da bude profitabilna za neki drugi trag. Tri osnovne kategorije globalne optimizacije zasnivaju se na:

- a. Primarnoj orijentaciji na optimizaciju najverovatnijih tragova (najpoznatiji je Trace scheduling) {FI 81} {ELL 86}
- b. Definisanju hijerarhije transformacija u kojima su najniži nivo – bazične transformacije slične osnovnim selidbama operacija, a pravila višeg nivoa definišu kada i koje transformacije nižeg nivoa je potrebno sprovesti tako da se dođe do optimalnog kôda (najpoznatiji je Percolation scheduling) {NI 85}
- c. Pokušaju izjednačavanja paralelizma u bazičnim blokovima sa paralelizmom mašine (najpoznatiji je Region scheduling) {GS 90}.

Algoritam prve kategorije detaljno je razmotren – Trace scheduling, a algoritam druge kategorije prikazan delom kod pravila selidbe grananja. Treća kategorija algoritama danas ima samo istorijski značaj. Razlog za to je visok stepen integracije u integrisanim kolima, tako da procesori gotovo uvek mogu da imaju dovoljno paralelizma u hardveru, za postojeći paralelizam na instrukcijskom nivou. Cilj današnjih algoritama je da se transformacijama ostvari najviši nivo paralelizma, uz razumno zauzeće resursa, jer se pretpostavlja da se hardver može učiniti dovoljno paralelnim.

3.1. Trace scheduling

Trace scheduling, ili algoritam raspoređivanja po tragu, zasnovan je na tome da se iz grafa toka izabere jedan trag - dakle više od jednog bazičnog bloka. Taj izabrani trag optimizuje se kao da je u pitanju jedan jedini bazični blok. Jasno je da ovako formirani trag (koji privremeno posmatramo kao bazični blok) sadrži mnogo više paralelizma nego pojedinačni bazični blokovi koji su ušli u trag. Naravno da se nakon paralelizacije traga mora rešiti pitanje obnavljanja grananja i spojeva vezanih za taj trag, da bi se zadržala semantička korektnost programa. To obnavljanje nije nimalo trivijalno, ako je uopšte moguće, jer se mora sprovesti kada je već optimizovan trag time što su izmešane operacije koje su pripadale različitim bazičnim blokovima na tragu. Rešenje se naravno mora zasnivati na opisanim pravilima za osnovne selidbe operacija preko grananja i spojeva. Nakon što se izvrši optimizacija jednog traga, nađu mesta grananja i spojeva i primene selidbe, bira se sledeći najverovatniji trag od preostalih neraspoređenih bazičnih blokova. Za sada, razmatraćemo slučaj kada trag ne uključuje kôd unutar petlji.

Način na koji se biraju blokovi koji će ući u najverovatniji trag je izuzetno bitan. Potrebno je da taj trag bude verovatniji za izvršavanje od svih drugih. Pritom, razmatra se slučaj u kome se procena mora obaviti u vreme prevođenja. Prevodilac može da otkriva najverovatniji od svih tragova na osnovu podataka koje daje programer. Kako se ne može uvek pretpostaviti sa kakvim će sve ulaznim podacima raditi program, greške u proceni verovatnoća grananja mogu značajno da naruše efikasnost Trace scheduling algoritma. Pokazalo se da programeri mogu sa uspehom predvideti ove verovatnoće kada su u pitanju numerički orijentisani programi, ali za sistemske programe to nije slučaj.

Drugi postupak otkrivanja najverovatnijeg traga je da se izvršavanjem neoptimizovanog programa za reprezentativne uzorke ulaznih podataka dobiju željene verovatnoće za grananja. One zatim postaju ulaz za kasniju optimizaciju kôda.

Prevodioci gotovo svih mašina su do 1986. godine, optimizovali po jedan bazični blok u jednom trenutku. Na osnovu definicije bazičnog bloka, svi skokovi prema bazičnom bloku idu ka prvoj operaciji u bloku, a grananje iz tog bloka prema spoljašnjim blokovima mora biti na kraju bloka. Primenom Trace schedulinga u prvom koraku, kada se najverovatniji trag posmatra kao jedan bazični blok, zanemaruju se granice blokova na tragu i mešaju se operacije iz različitih bazičnih blokova na tragu. Dakle, skokovi u trag ne moraju i ne mogu više biti ka početnoj operaciji bazičnog bloka kojem su prethodili. Slično je i sa grananjima kojima se mora naći novo mesto na tragu. Ovim je znatno kompleksnije očuvanje semantičke ispravnosti programa i to se mora postići selidbama operacija preko grananja i spojeva. Sve grane u grafu kontrole toka kojima se ulazi u trag (spojevi) i sve grane kojima se izlazi iz traga (grananja) nazivaju se bočne grane traga. Proces kopiranja operacija u bočne grane traga, prilikom optimizacije, zove se **bookkeeping**.

Trace scheduling algoritam se dakle sastoji od tri osnovna sastavna algoritma:

- Izbor najverovatnijeg neraspoređenog traga (*trace picking*)
- List scheduling-a, koji optimizuje trag kao da je u pitanju bazični blok i
- Obnavljanja granica i spojeva na optimizovanom tragu (*bookkeeping algoritam*)

3.1.1. Izbor najverovatnijeg neraspoređenog traga

Pri izboru sledećeg traga iz grafa toka za koji će se vršiti paralelizacija, pokušava se pronaći onaj koji ima najveću verovatnoću izvršavanja od preostalog neoptimizovanog dela kôda. Njegov dobar izbor je bitan, pošto će biti optimizovan bez ikakvih ograničenja u slučaju prvog traga i sa manje ograničenja ukoliko je trag ranije izabran. Optimizacija ranijih tragova obavlja se donekle na račun tragova koji će kasnije biti optimizovani.

Prilikom izbora traga, koriste se procenjene verovatnoće izvršavanja bazičnih blokova. Svaki bazični blok B mora imati pridruženu vrednost *count* (B) kao očekivani broj izvršavanja tog bloka tokom višestrukog izvršavanja celokupnog programa za različite skupove ulaznih podataka. Takođe, svaka grana e operacije uslovnog grananja mora imati pridruženu vrednost *prob*(e) za verovatnoću da će se izvršavanje programa nastaviti tom granom, kada se dođe do grananja. Ove očekivane vrednosti može ostaviti u pogodnom obliku sam programer ili se one mogu dobiti pomoću specijalnih programa – *profiler*-a. Jasno je da nisu u pitanju nezavisne veličine, jer očekivani broj izvršavanja za bazični blok C na grani e iza bloka B koji sadrži operaciju uslovnog grananja kao zadnju operaciju jednak je:

$$\text{count}(C) = \text{count}(B) \text{prob}(e)$$

U slučaju spoja, jasno je da se sabiraju *count* vrednosti svih ulaznih grana. Zato su verzije prevodilaca koje su tražile informaciju od programera tipično tražile samo procenjene verovatnoće grananja.

Da bi se izabrao najverovatniji trag, najpre se pronađe bazični blok sa najvećim procenjenim brojem izvršavanja i inicijalni trag se sastoji samo od tog bloka (koji se naziva "seme"). Zatim se trag proširuje naniže i naviše. Proširivanje naniže obavlja se tako što se posmatraju blokovi koji slede blok koji je trenutno na kraju traga i od tih blokova - sledbenika bira se samo jedan "dobar" prema već definisanim pravilima i stavlja na kraj traga. Ovo se ponavlja sve dok se ne desi jedna od sledećih situacija:

1. Ne postoji nijedan "dobar" sledbenik po nekom kriterijumu,
2. Izabrani sledbenik je već optimizovan u nekom od ranijih tragova
3. Izabrani sledbenik je blok iza koga sledi granica iteracije.

Kada se desi jedna od ove tri situacije, završava se sa formiranjem traga naniže i na sličan način se nastavlja sa njegovim formiranjem naviše, počev od bloka koji je uzet za "seme".

Šta znači termin "dobar" sledbenik pri formiranju traga naniže, odnosno "dobar" prethodnik pri formiranju naviše? U oba slučaja se iz skupa grana - kandidata bira ona po koja će najverovatnije biti deo dinamičkog traga. Pri formiranju traga naniže, grane - kandidati su grane koje polaze iz poslednjeg bloka koji je trenutno na kraju traga, a pri formiranju traga naviše, grane - kandidati su grane koje dolaze ka prvom bloku koji je trenutno na početku traga.

Neka je Op_k operacija koja je trenutni kraj traga pri formiranju traga naniže. Ako nije u pitanju grananje, tada je nedvosmisleno kako se trag produžava naniže jedinim mogućim putem. Ako je na kraju grananje, grana koja ima veću verovatnoću pridružuje se tragu. Ako mašina dozvoljava višestranu skokove u istom ciklusu (multiway jump), što liči na hardverski ekvivalent select odnosno case kontrolne strukture u softveru, bira se grana koja ima najveću verovatnoću od svih mogućih destinacija skoka.

Neka je Op_j trenutno prva operacija na tragu. Ako je granica bloka nastala kao posledica grananja na kraju prethodnog bloka, tada je nedvosmisleno kojim putem se produžava trag naviše. Ako operaciji Op_j prethodio spoj, tada se bira grana koja ima najveći procenjeni broj izvršavanja od svih grana koje dolaze ka spoju ispred Op_j .

Ova osnovna pravila za izbor najverovatnijeg traga vrlo često se modifikuju heuristikama koje uglavnom definišu granice širenja tragova ili imaju kompleksniju analizu koja uključuje i dalje blokove pri povećavanju traga.

3.1.2. List scheduling

List scheduling algoritam za optimizaciju kôda na nivou bazičnog bloka se neizmenjen primenjuje kod Trace scheduling-a. Jedina bitna razlika je da su tragovi po broju operacija znatno veći od bazičnih blokova i prosečan nivo paralelizma, približava se 10. Zavisno od kriterijuma za prekid rasta traga, prosečna veličina „najverovatnijih“ tragova je nekoliko desetina puta veća od veličine prosečnog bazičnog bloka. Takođe, jasno je da se u ovom slučaju mora primeniti heuristika, jer ovde sigurno nisu primenjivi algoritmi za sigurno traženje optimalnog rešenja zbog njihovog eksponencijalnog karaktera (vreme optimizacije je eksponencijalno zavisno od broja operacija). List scheduling algoritam

prikazan u poglavlju 1.3. u potpunosti se primenjuje za tragove, jer se uz relativno mali broj operacija nalazi dobar raspored, za velike bazične blokove.

3.1.3. Obnavljanje granica i spojeva na optimizovanom tragu

Nakon što se generiše tabela rasporeda operacija za konkretnu mašinu za dati trag, isti se uklanja iz grafa toka i zamenjuje tabelom koja predstavlja raspored operacija na tragu po ciklusima. Kako se razmatraju mašine koje mogu da za svaki tip resursa imaju više instanci, u jednom ciklusu mogu istovremeno da se izvršavaju operacije iz nekoliko različitih bazičnih blokova sa prilično udaljenih tačaka traga. Neke od tih operacija primenom List scheduling algoritma prešle su preko mesta gde se skače sa traga ili na trag. Ako bi se trag jednostavno zamenio rasporedom po ciklusima dobijenim optimizacijom traga, bez premeštanja tačaka grananja i spojeva iz traga, dobio bi se neispravan program. Tačke grananja iz traga i tačke spojeva kod uskakanja u trag se moraju generisati na novim mestima na tragu – tako da se dobije semantički ispravan kôd. Potrebno je pronaći ta nova mesta tako da se mogu primeniti pravila za selidbe operacija između bazičnih blokova. Kada se pronađu ta mesta, potrebno je, radi očuvanja ispravnosti, na svim ulaznim i izlaznim tačkama traga ubaciti deo kôda koji čine kopije preseljenih operacija. Za ovaj proces zamene traga tabelom i kopiranja potrebnih operacija van traga, koji je originalno nazvan *bookkeeping*, ponekad se koristi termin sa nešto užim značenjem: obnavljanje grananja i spojeva.

Zbog lakšeg objašnjavanja, definisano je nekoliko pojmova. Uslovni skok sa traga zove se **Tgrananje**, a skok na trag zove se **Tspajanje**. Kod Tgrananja razlikujemo dve grane, jednu koja vodi ka sledećem bloku, odnosno ka sledećoj operaciji na tragu, i drugu, koja vodi van traga. Prva grana zove se grana na tragu (on-trace), a druga se zove grana van traga (off-trace). Samo u specijalnim slučajevima, obe grane mogu da vode na trag, ali je samo jedna na izabranom najverovatnijem tragu i ona će se smatrati granom na tragu (on-trace), a druga se preko spoja ponovo vraća kasnije na trag. Slično je i kod Tspajanja: grana koja dolazi sa prethodne operacije na tragu naziva se grana na tragu (on-trace), a one koje dolaze sa blokova van traga zovu se grane van traga (off-trace).

Za razliku od selidbe operacija preko grananja na dole i inverzne operacije selidbe identičnih kopija preko grananja naviše, gde je pretpostavljeno da se operacija želi preseliti preko grananja, u ovom slučaju je optimizacija traga nametnula drugi problem. Potrebno je odrediti novo mesto Tgrananja za koje je moguće selidbama operacija dobiti semantički ispravan program. To mesto Tgrananja u pojednostavljenoj varijanti mora da bude iznad najranijeg početka operacije na tragu koja je u originalnom kôdu bila posle tačke grananja. Trag je već optimizovan. Dakle, Tgrananja će se pomeriti naviše. Na sve operacije koje su u svim raspoređenim operacijama na tragu ispod tačke novopostavljenog Tgrananja, a originalno su bile iznad Tgrananja, mora se primeniti pravilo selidbi operacija preko grananja na dole.

Redosled koraka je dakle sledeći:

1. optimizovan je najverovatniji trag bez ograničenja i operacije iz svih bazičnih blokova na tragu su se pomešale u ciklusima na tragu

2. bilo je neophodno pronaći novo mesto Tgrananja za koje se može napraviti semantički ispravan kôd i to dovodi do seljenja grananja naviše
3. seljenjem Tgrananja naviše postiže se ekvivalentan efekat kao da su sve operacije koje su bile pre tog Tgrananja u originalnom kôdu preseljene preko Tgrananja na dole. Kako kopija već postoji u jednoj od grana (on-trace), zbog primene **Selidbe preko grananja na dole (poglavlje 2.2.2)** je neophodno generisati dodatnu kopiju na off-trace grani.

Kao posledica toga se van traga generiše kôd od svih kopiranih operacija nastalih selidbama operacija na dole preko Tgrananja. Praktično, selidba Tgrananja naviše nameće da se veliki broj operacija sa traga smatra preseljenim na dole preko grananja. Primenom selidbe operacija na dole uz uvedena pravila, generiše se dodatni kôd van traga. Količina dodatno generisanog kôda može biti veoma velika i cilj je da se minimizira. Zato se za novo mesto grananja bira najkasnija tačka na tragu koja zadovoljava uslov: mesto Tgrananja mora da bude neposredno pre početka najranije instrukcije na tragu koja sadrži operacije sa traga koje su u originalnom kôdu bile posle tačke grananja. Ovim pojednostavljenim pravilom se naizgled minimizira količina dodatno generisanog kôda.

U prethodnim pasusima je navedeno da je izbor mesta grananja opisano kao pojednostavljena varijanta. Razlog za to je činjenica da se u retkim slučajevima događa da prve operacije inicijalno postavljene u ciklusu posle tako pomerenog grananja, sve istovremeno ispunjavaju sledeći uslov: rezultat operacije je mrtav u grani van traga (off-trace). U tom slučaju, grananje se može pomeriti naniže za jedan ili nekoliko (mali broj) ciklusa. Ovakvom modifikacijom može se još više smanjiti eksplozija kôda. Ovo pokušavanje pomeranja Tgrananja na dole po tragu zaustavlja se kada se naiđe na operaciju koja je bila originalno iza grananja i generiše rezultat koji je živ na grani van traga. Tek na ovaj način minimiziran je dodatni kôd prilikom izbora mesta Tgrananja u Trace scheduling algoritmu.

Razmotrimo sada Tspajanja. Potrebno je kao i u slučaju Tgrananja pronaći tačku novog spoja na optimizovanom tragu. Ta tačka mora da bude iza najkasnijeg kraja operacije koja je originalno bila iznad Tspajanja. Kako su se operacije na tragu izmešale tokom List scheduling optimizacije, veliki broj operacija koje su u originalnom kôdu bile ispod Tspajanja će se ovakvim izborom novog mesta Tspajanja naći iznad nove tačke Tspoja na tragu, pa se moraju primeniti pravila selidbe operacija preko spoja na gore. Kao posledica primene tih pravila, generisaće se dodatni kôd u grani van traga. To opet izaziva znatan porast kôda.

Na ovaj način se izaziva rast svih bazičnih blokova u koje se skokom moglo prelaziti sa traga i blokova koji su se spajali na trag. Pritom se izaziva porast paralelizma i u tim off-trace blokovima, samim rastom veličine blokova!

Primer 3.1.:

Pretpostavimo najjednostavniji slučaj traga i grana u okolini traga. Ukupno postoje četiri bazična bloka koja se optimizuju: bazični blok ispred IF-THEN-ELSE strukture, THEN i ELSE grane i grane iza IF-THEN-ELSE strukture. Pretpostavljeno je da se ispred prvog

bloka nalazi granica (kraj) programske petlje i da se iza zadnjeg bloka takođe nalazi granica (početak) programske petlje. Ukupan kôd dat je sledećim instrukcijama:

```
Petlja 1
OP1: j := i + k;
OP2: i := i + 1;
OP3: IF BOOL THEN
    DO
OP4:   j := j * 2;
OP5:   c := a / b;
    END
    ELSE
    DO
OP6:   d := d * 2;
OP7:   a := a + 8;
OP8:   c := j / 2;
OP9:   i := i * k;
    END
OP10: i := i + 5;
OP11: d := c - 2;
OP12: m := i * 2;
Petlja 2
```

Sl. 3.1. Originalan kôd sa 4 bazična bloka i jednom IF-THEN-ELSE strukturom

Pretpostavka je: na raspolaganju je mašina koja ima jednu jedinicu koja obavlja sve operacije izuzev množenja i deljenja i jednu jedinicu množač/delitelj (ograničenje u resursima iskazano preko vektora zauzeća resursa). Pretpostavimo još da se sve operacije izvršavaju u jednom ciklusu, radi jednostavnosti. Određivanje uslova za skok kod grananja obavlja se u paraleli sa navedenim operacijama. Na osnovu rada profiler-a dobilo se da je verovatnoća $prob(BOOL-THEN)$ da BOOL bude true jednaka 80%, pa je verovatnije izvršavanje THEN grane.

Najverovatniji trag nam je dakle blok pre IF-THEN-ELSE, THEN grana i na kraju blok iza IF-THEN-ELSE.

Optimizacijom tog traga, kao da je u pitanju bazični blok, primenom List scheduling-a dobija se:

```
c := a / b; j := i + k;
i := i + 1; j := j * 2;
i := i + 5;
d := c - 2; m := i * 2;
```

pri čemu pojava operacija u istom redu označava paralelno izvršavanje u istom ciklusu. Ovde je List scheduling faza realizovana tako što nisu rađena preimenovanja zbog antizavisnosti, jer je dobijeno minimalno trajanje traga, uzimajući u obzir ograničenja u pogledu broja resursa, od 4 ciklusa. Osim toga, većina antizavisnosti je takva da za zavisnu operaciju postoji i prava zavisnost i antizavisnost (ista lokacija se koristi i za argument i za rezultat u zavisnoj operaciji), tako da se eliminacijom antizavisnosti za taj par operacija ništa ne postiže.

Kada se sada primeni **pojednostavljena varijanta** traženja mesta Tgrananja, dobija se mesto Tgrananja iznad prve paralelne instrukcije na tragu. Tspoj bi najranije mogao da bude iza druge paralelne instrukcije. U tom slučaju bi ukupan kôd bio sledeći:

```

OP3: IF BOOL THEN
DO
    c := a / b; j := i + k;
    i := i + 1; j := j * 2; /* optimizovan - raspoređen deo kôda */
END
ELSE
    DO
OP1:   j := i + k;
OP2:   i := i + 1;
OP6:   d := d * 2;
OP7:   a := a + 8; /* neoptimizovan deo kôda */
OP8:   c := j / 2;
OP9:   i := i * k;
    END
    i := i + 5; /* optimizovan - raspoređen ostatak traga */
    d := c - 2; m := i * 2;

```

Sl. 3.2. Optimizovan verovatniji trag i preseljeni kôd u ELSE grani za kôd sa 4 bazična bloka i jednom IF-THEN-ELSE strukturom

Ovakva selidba dovodi do potrebe da se u paraleli obavlja odluka o izlasku iz programske petlje koja je prethodila navedenom kôdu i o izboru između THEN i ELSE grane u istom ciklusu, ako se želi veći stepen paralelizma. Upravo ovakvi zahtevi proizašli iz optimizacije zahtevaju da se prave mašine koje omogućavaju višestruke skokove u istom ciklusu (multiway jump). Paralelizacijom ELSE traga koji se sada sveo na bazični blok dobija se rešenje:

```

OP3: IF BOOL THEN
DO
c := a / b; j := i + k;
i := i + 1; j := j * 2;
END
ELSE
    DO
j := i + k; d := d * 2;
i := i + 1; c := j / 2;
a := a + 8; i := i * k;
    END
i := i + 5;
d := c - 2; m := i * 2;

```

Sl. 3.3. Optimizovan kôd za 4 bazična bloka sa jednom IF-THEN-ELSE strukturom

U paralelizaciji ELSE grane takođe nije striktno poštovan kriterijum kritičnog puta za prave zavisnosti kod List scheduling algoritma, već su zadržane i antizavisnosti da se ne

bi radila nepotrebna preimenovanja za promenljivu i . Dakle, kôd koji bi se bez paralelizacije izvršavao za 7 ciklusa (ne računajući grananje) bi na navedenoj paralelnoj mašini trajao samo 4 ciklusa pri dinamičkom tragu kroz THEN granu. Na dinamičkom tragu kroz ELSE granu (ne računajući grananje) dobija se trajanje od 5, umesto 9 ciklusa.

IF se našao ispred prvog ciklusa zbog $OP_5 : c := a / b$, koja je pripadala kôdu posle grananja. U ELSE grani se, međutim, promenljiva c prvo upisuje, pa je taj rezultat mrtav u ELSE grani. Zato se grananje može pomeriti za jedan ciklus na dole. Tako se dobija drugačiji kôd sa manje dodatnih operacija zbog selidbi operacija pre grananja. Na ovaj način je pokazana na primeru razlika između pojednostavljene varijante traženja mesta grananja i varijante u kojoj se analizira da li je rezultat mrtav u drugoj grani. Takođe je pokazano kako dodatna operacija $OP_5 : c := a / b$, koja se izvršava na paralelnoj mašini i u slučaju prolaska kroz ELSE granu ne produžava izvršavanje. U ovom slučaju mora da bude razrešen problem obrade izuzetaka generisanih hardverom, jer bi se npr. u slučaju da je $b=0$ dogodio izuzetak prilikom izvršavanja operacije OP_5 . Pritom, ta operacija uopšte nije trebalo da se izvrši u dinamičkom tragu sa ELSE granom po originalnom kôdu, a može da dovede do zaustavljanja izvršavanja programa. Zato najnoviji procesori imaju poseban hardver za ispitivanje efekata izuzetaka i odlaganje posledica izuzetaka do trenutka u kome se u vreme izvršavanja konačno ispita da li je operacija uopšte trebalo da se izvrši. Finalni paralelizovani kôd dobijen Trace schedulingom, uz pomeranje spoja na dole zbog iskorišćenja resursa mašine je:

```

c := a / b; j := i + k; IF BOOL THEN
DO
i := i + 1; j := j * 2;
i := i + 5;
END
ELSE
    DO
i := i + 1;   c := j / 2;
a := a + 8;   i := i * k;
i := i + 5;   d := d * 2;
    END
d := c - 2; m := i * 2;

```

Sl. 3.4. Finalno optimizovan kôd sa minimalnim porastom kôda za 4 bazična bloka sa jednom IF-THEN-ELSE strukturom

U ovom rešenju je uočljivo i da ne mora da postoji multiway jump osobina mašine za minimalno vreme izvršavanja, jer je završetak programske petlje pre analiziranog traga za jedan ciklus iznad novog mesta Tgrananja.

Primer je značajno pojednostavljen u odnosu na realan po dva osnova:

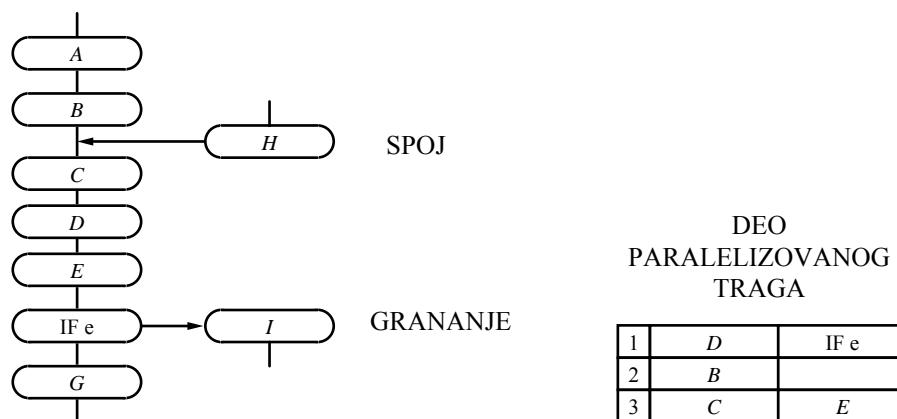
1. Mašina je krajnje uprošćena, jer današnje mašine imaju mnogo više resursa koji se mogu iskoristiti u paraleli.
2. Pretpostavka da sve operacije traju jedan ciklus potpuno je nerealna, jer je jedan od glavnih izvora paralelizma protočnost (pipelining).

Ipak, primer ilustruje osnovne korake Trace scheduling-a.

Celokupan dosadašnji opis Trace scheduling-a je zbog jednostavnijeg objašnjenja potpuno zanemario kontrolne zavisnosti, jer se pretpostavljalo da je promenljiva BOOL tipa boolean bila izračunata ranije. Da je kojim slučajem Boolean uslov bio $i \neq 0$, kao rezultat operacije $OP_2 : i := i + 1$, nijedan od navedenih rasporeda nije korektan. Za eliminaciju kontrolnih zavisnosti postoji više rešenja, a jedno jednostavno, originalno predloženo od autora Trace scheduling-a, je da se grafu zavisnosti po podacima dodaju kontrolne zavisnosti koje polaze od operacije koja izračunava uslov grananja. Tako se uz dodatna ograničenja prilikom optimizacije traga List scheduling-om obezbeđuje da postoji korektno rešenje. Ostala rešenja za eliminaciju kontrolnih zavisnosti – pre svega spekulativno i predikatsko izvršavanje opisani su u poglavlju 4.

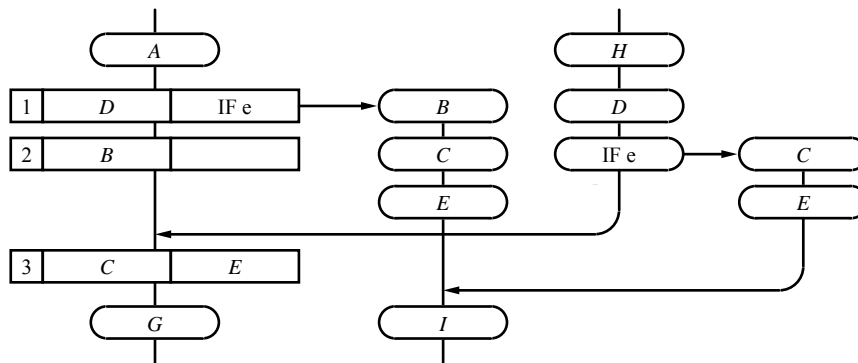
3.1.4. Selidba Skokova

Na osnovu prethodnog prikaza obnavljanja grananja i spojeva, pokazalo se da se selidbe grananja obavljaju naviše, a selidbe spojeva naniže. Kao posledica toga, može se pojaviti potreba da se grananje pri selidbi na gore prebaci preko spoja koji se seli na dole. To je ilustrovano primerom sa Sl. 3.5. Pretpostavljena je paralelizacija predstavljena tabelom koja prikazuje 3 ciklusa. Takođe je pretpostavljeno da operacije obeležene slovima traju jedan ciklus. Pogledajmo sledeći trag i za njega formiranu tabelu po ciklusima za deo optimizovanog traga:

Sl. 3.5. Dijagram toka izvršavanja i optimizovan trag

Spoj se mora postaviti nakon drugog ciklusa zbog operacije B. Istovremeno, operacije B, C i E preseljene su ispod grananja, i moraju se kopirati u granu koja nije na tragu. Operacije D i IF e preseljene su iznad spajanja, pa se i one moraju seliti u granu van traga. Da bi se sačuvala korektnost programa, mora se realizovati selidba grananja preko spoja na gore. To se realizuje tako da se grananja javljaju u obe grane iznad spoja i radi se dodatno kopiranje operacija. Primer za to je kopiranje operacija C i E u off-trace granu kopiranog IF-a:

Sl. 3.6. Seljenje operacija grananja preko spoja na gore

Generalno, sve operacije koje su na tragu bile ispod spajanja i iznad grananja moraju biti kopirane u off-trace grane kopiranog IF-a. Ako se među tim operacijama nalazi neka operacija skoka, ona biva kopirana kao i svi drugi skokovi, ali se ovo pravilo na nju *ne* primenjuje rekursivno. Ovim je definisano i pravilo selidbe grananja preko spoja na gore.

3.1.5. Generalnija pravila selidbi

Generalnija pravila osnovnih selidbi definisao je Nicolau u svojoj tehnici optimizacije prilikom prevođenja nazvanoj Percolation scheduling. Ta pravila sadrže generalizacije pravila za selidbe operacija iz ovog rada. Te generalizacije su relativno trivijalne i logički direktno proizilaze iz već navedenih transformacija. One obuhvataju slučajeve: višestrukih grananja, višestrukih spojeva i uskakanja spoja u granu, neposredno posle grananja. Generalizovana pravila nisu detaljnije razmatrana u ovom radu, a mogu se naći u {NIC 85}.

3.1.6. Pomoćni blokovi – Pojavljivanje i eliminacija blokova

U dosadašnjim primerima podrazumevano je da uslovno grananje sa traga uvek vodi ka nekoj operaciji koja je van traga. To nije uvek slučaj, a očigledan je slučaj IF THEN strukture sa jednim bazičnim blokom u THEN grani u kojoj je verovatnije da će se THEN grana izvršiti. Tada van traga ne postoji nijedna operacija, kada se ne obavi THEN bazični blok, ali postoji potreba da se obnove i grananje i spoj. Pritom, nijedna grana tog grananja ne vodi ka nekoj fiksnoj (u tom momentu fiksnoj) operaciji. Obnavljanjem grananja i spoja će se, međutim, izgenerisati operacije koje će formirati novi bazični blok. Postoje u različitim fazama Trace scheduling-a trenutci u kojima je potrebno između traga i ostatka grafa toka vršiti ubacivanje pomoćnih blokova, nazvanih **baferi** traga. Osim na off-trace grane grananja, baferi se ubacuju i na off-trace grane spajanja, kao i na početak i na kraj traga. Bazični blokovi koji tokom optimizacije ostaju prazni uklanjaju se iz grafa toka. Na taj način se optimizacijom istovremeno radi restrukturiranje grafa toka kontrole.

3.1.7. Eksplozija kôda

Operacije nastale kopiranjem u okviru procesa obnavljanja Tgrananja i Tspajanja povećavaju kôd van traga. Svaka optimizacija novog traga dovodi do novog povećavanja kôda. Čak se postavilo pitanje da li proces Trace schedulinga dovodi do konačne veličine kôda, jer se tokom algoritma javljaju stalna nova kopiranja i pravljenja velikog broja novih operacija. Dokazano je da proces ipak konvergira, mada generisanje velikog broja

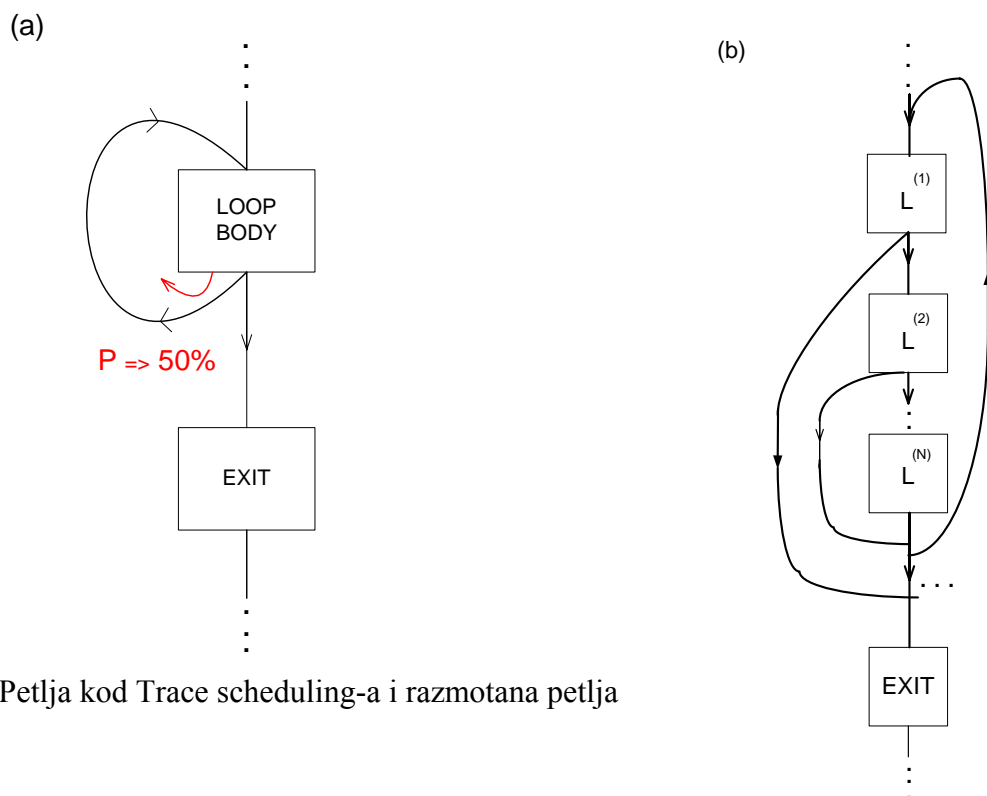
kopija operacija predstavlja istinski problem i naziva se eksplozijom kôda. Da bi se donekle smanjila eksplozija kôda, uvedeno je više heuristika koje umanjuju broj kopiranih operacija. Paralelizam u kôdu izvan petlji dobijen Trace scheduling-om je reda 5-10 puta, ali uz povećanje veličine kôda (zauzeća programske memorije) od preko 10 puta.

3.2. Optimizacija kôda petlji primenom Trace scheduling-a – razmotavanje petlji

Programske petlje imaju na kraju svog među-kôda uslovni skok kod koga ishod-skok (true) označava da će se izvršiti nova iteracija programske petlje, a ukoliko se ne dogodi skok (false), izlazi se iz petlje. Na to grananje takođe se primenjuju pravila selidbi operacija uvedena u ovom poglavlju, bez obzira što se radi o skoku unazad. Osim toga, uslovni skok na kraju iteracije očigledan je primer uslovnog skoka kod koga postoji izrazita asimetrija u verovatnoći izvršavanja True i False grane. Statistike pokazuju da je prosečna verovatnoća da će doći do skoka kod uslovnih skokova na kraju petlje oko 90%. Zato su ovi skokovi idealni za direktnu primenu Trace scheduling algoritma.

Primenom logike algoritma, uvek bi verovatnoća da se dogodi skok bila veća, tako da bi se uvek iza kôda iteracije na tragu nalazio kôd nove iteracije. Nekritičkom primenom logike koja se primenjuje za ostala grananja, dobio bi se na kraju beskonačan trag sa iteracijama petlje. Zato se primenjuju sledeći koraci:

- umesto da se pravi beskonačan trag, pravi se trag koji čini N polaznih iteracija
- na kraju tog ograničenog traga ponovo nalazi se uslovni skok kojim se vraća kontrola na početak traga, čime se formira nova (veća) iteracija
- radi se optimizacija traga nove iteracije (tj. najverovatnijeg traga, razmotane petlje) privremeno zanemarujući ranije granice iteracija, osim na kraju traga

Sl. 3.7. Petlja kod Trace scheduling-a i razmotana petlja

- d. određuju se nova mesta grananja za sva ranija iskakanja iz nove iteracije zbog iteracija originalne petlje. Ta mesta se dobijaju seljenjem Tgrananja na gore (posledica bookkeeping faze), odnosno ekvivalentnim seljenjem operacija preko Tgrananja na dole.
- e. na nova mesta grananja (posledica ranijih mesta izlaska iz petlje) primenjuje se obnavljanje grananja, tako da se dobijaju novi bazični blokovi nastali od operacija prebačenih preko T-grananja na dole u off-trace grane. Pritom se generišu novi bazični blokovi za iskakanje iz petlje.
- f. Svi novodobijeni bazični blokovi spajaju se iza tačke završetka traga koji čini novu iteraciju

Zbog načina stapanja N iteracija, koristi se termin razmotavanje petlji N puta. Trag od N polaznih iteracija naziva se razmotana petlja ili samo nova iteracija.

Po kriterijumu mogućnosti pojednostavljivanja prethodno navedenih koraka u postupku razmotavanja, postoje dve osnovne kategorije programskih petlji. Prva kategorija su petlje kojima je unapred, u vreme prevođenja, poznat broj iteracija koji će se izvršiti. Druga kategorija su petlje kod kojih se izlazi ispitivanjem uslova izračunatog tokom izvršavanja, a ne može se odrediti u vreme prevođenja. Detaljnije će biti razmotrene obe kategorije.

3.2.1. Broj iteracija petlje poznat u vreme prevođenja

Ako je broj iteracija petlje poznat u vreme prevođenja i jednak je broju M, moguće je izbeći obnavljanje grananja unutar razmotane petlje. Trivijalno rešenje je da se petlja razmoti M puta. U tom slučaju su sve iteracije uključene u trag, a dolazi i do stapanja bazičnih blokova koji su prethodili ili se nalazili iza petlje. Tada se, ako u originalnoj programskoj petlji nije bilo uslovnih grananja, formira ogroman bazični blok. Često je M suviše veliko, tako da se zauzima suviše veliki deo memorije, ako se uradi potpuno razmotavanje. Zato se bira $N \ll M$, tako da se dobije dovoljno velika nova iteracija koja ima dovoljno paralelizma, a ne zauzima suviše programske memorije.

Izbor veličine N nije trivijalan. Kod jedne intuitivne vrste izbora, traži se N koje daje dovoljno paralelizma, nije preterano veliki i istovremeno je činilac broja M. Koliko treba da bude N da bi bilo dovoljno paralelizma predmet je kasnije detaljnije diskusije paralelizma programskih petlji i vrsta zavisnosti po podacima kod petlji. Kada se odredi minimalno N sa stanovišta paralelizma, pristupa se određivanju prve veće ili jednake vrednosti N koja je činilac broja M.

3.2.1.2. Ljuštenje petlji

U petljama najčešće ima više paralelizma, nego u kôdu izvan petlji. Zato se u optimizaciji kôda često prva(e) iteracija(e) pridružuje kôdu koji prethodi petlji i time se uvećava bazični blok iz koga se ulazi u programsku petlju. Ovim povećavanjem, vrlo verovatno se povećava i mogućnost preklapanja operacija, a samim tim i paralelizam. Ukoliko se izvršava dovoljno iteracija, ovim se ne smanjuje paralelizam u petlji, a povećava se u kôdu na ulasku u petlju.

Ista transformacija se izvodi i sa zadnjom(im) iteracijom(ama), tako da trag iza petlje dobije više paralelizma. Pritom se u tipičnom slučaju ne smanjuje paralelizam u

razmotanoj petlji. Kako se ovom transformacijom sa krajeva petlje ljušte iteracije, naziv tehnike je ljuštenje petlji (*loop peeling*).

Često se pre izbora N kod razmotavanja prvo radi ljuštenje, a broj sljuštenih iteracija bira se po dva kriterijuma:

- a. Da N ima minimalnu vrednost za koju nova iteracija ima dovoljno paralelizma da se zauzmu resursi mašine,
- b. Da se ljuštenjem ukupno τ iteracija dobija broj $M - \tau$ koji je deljiv sa željenom vrednošću N .

3.2.2. Broj iteracija petlje nije poznat u vreme prevođenja

U ovom slučaju mora se primeniti obnova grananja unutar razmotane petlje proizašlih iz grananja na kraju originalne petlje. Svi koraci Trace scheduling algoritma od a. do f. iz 3.2. moraju se kompletno sprovesti. Ukoliko više razmotamo petlju, postoji veća eksplozija kôda u ovom slučaju. Zato se bira N tako da ima minimalnu vrednost za zahtevani nivo paralelizma.

3.2.3. Operacije invarijantne u odnosu na petlju

Operacija je invarijantna u odnosu na petlju ako višestruko izvođenje operacije ima isti efekat kao i da je operacija obavljena samo jedanput. Ovakve operacije pružaju dodatnu mogućnost skraćivanja vremena izvršavanja kôda. Optimizacija petlje razmotavanjem jasno definiše granice traga u Trace scheduling-u kao granice razmotane petlje. Svi ciklusi operacija na tragovima koji prethode petlji moraju se završiti pre petlje. Granice početka operacija slobodnih na vrhu svih tragova iza završetka petlje su ciklus odmah iza razmotane petlje. Izuzetak su operacije invarijantne u odnosu na petlju. Ako se primeni sledeći redosled optimizacije:

- a. Procena paralelizma neposredno pre i neposredno posle petlje i ljuštenje petlje ako je potrebno.
- b. Izbor N za razmotavanje (sljuštene?) petlje i njena optimizacija.
- c. Traženje operacija koje su slobodne na dnu bazičnog bloka pre petlje i slobodne na vrhu bazičnog bloka posle petlje.
- d. Ispitivanje da li je neka od tih operacija invarijantna u odnosu na petlju i da li na osnovu zavisnosti po podacima može da se ubaci u petlju, tako da se iskoriste resursi mašine koji ne bi inače bili iskorišćeni.

Razmotavanje petlji će sa stanovišta paralelizma biti detaljno analizirano u poglavlju o paralelizmu u programskim petljama.